

5. Подласый И.П. Педагогика: учеб. пособие [для студентов высших пед. заведений] / И.П. Подласый. – М: Просвещение, 1996. – 432 с.

6. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Колектив авт.: С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей, Ю.В. Головач та ін. – Вінниця: Нова книга, 2001.

У статті розглядаються шляхи формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов засобами інформаційних технологій, проілюстровано досвід застосування мультимедійного навчального курсу «Reward InterN@tive» у навчальному процесі для студентів мовних спеціальностей.

Ключові слова: інформаційні технології, мультимедійний навчальний курс, професійна компетентність, фахова підготовка, вчитель іноземної мови, вища освіта.

В статье рассматриваются пути формирования профессиональной компетентности будущего учителя иностранных языков средствами информационных технологий, показан опыт использования мультимедийного обучающего курса «Reward InterN@tive» в учебном процессе для студентов языковых специальностей.

The article deals with the ways of the formation of professional competition of foreign language teachers by means of the informational technologies, the experience of using the multimedia course «Reward InterN@tive» in the teaching process for students of foreign languages specialty is shown.

УДК 37.091.12:6+37.091.212.7
ББК Ч 489.518.4

О.М. Полетай
м. Чернігів, Україна

КРИТЕРІЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО РОБОТИ З ТЕХНІЧНО ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ

Актуальність проблеми дослідження. Підготовка майбутнього учителя у вищих навчальних закладах до професійної педагогічної діяльності, яка передбачає розвиток умінь аналізувати власний педагогічний досвід та досвід провідних спеціалістів у даній галузі, робити з цього відповідні висновки, опановувати нові знання для покращення роботи з учнями в школі, щоб мати високі результати у навчанні та вихованні останніх. Для цього потрібно у майбутнього вчителя трудового навчання формувати професійну готовність до роботи з технічно обдарованими дітьми.

Мета даної роботи: комплексне вивчення та аналіз джерел з психології, педагогіки та методики трудового навчання для аналізу критеріїв готовності майбутніх учителів трудового навчання до роботи з технічно обдарованими учнями.

Входження України до європейського освітнього простору, оновлення змісту фахової підготовки учителів трудового навчання мають глибинний характер і потребують вирішення проблем становлення та розвитку педагога, який усвідомлює свою професійну відповідальність, є суб'єктом особистісного і професійного зростання, людиною культури, яка не лише інформує, а й активно впливає на духовний розвиток тих, кого навчає і виховує [8].

Феномен готовності є предметом вивчення як психологів, так і педагогів на різних етапах розвитку освіти. Тому проблема готовності майбутніх спеціалістів до професійної діяльності висвітлені у філософії, психології та педагогіці.

Якість підготовки майбутнього учителя трудового навчання до роботи з технічно обдарованими дітьми визначається певним рівнем готовності до такої діяльності і тому у зв'язку з цим постає питання визначення критеріїв готовності майбутніх учителів трудового навчання до роботи з технічно обдарованими дітьми.

Існують різні підходи та концепції до вивчення поняття готовності. Так, проблема готовності розкривається в працях Б. Ананьєва, М. Дяченка, Л. Кандиловича, Л. Кондрашової, Н. Левітова, В. Моляко, В. Сластьоніна та ін.

У педагогіці дослідження проблеми готовності увага акцентується на виявленні факторів і умов, дидактичних та виховних засобів, що дають змогу керувати становленням і розвитком учителя [5].

З регуляцією поведінки та діяльності людини (В. Кірсанов, О. Лазурський), фактором актуалізації певних мотивів і потреб, який генерує відповідні способи поведінки (П. Гальперін, Д. Говорун та ін) пов'язується психологічний підхід до визначення сутності поняття «готовності» [10].

Так, у дослідженнях психологів (Л. Виготського, О. Леонтьєва, Б. Теплова) йдеться мова про те, що готовність є особливим психологічним станом особистості на стадії її зорієнтованості до активної дії, що ґрунтується на базі особистісного інтересу [10].

Поняття готовності частіше за все у дослідженнях визначається як умова успішного виконання діяльності, як винахідлива активність, що налаштовує організм особистості на майбутню діяльність.

У дослідженнях М. Дяченка, Л. Кандиловича поняття готовності трактується як психологічний стан – актуалізація і пристосування можливостей особистості для успішних дій у даний момент. Також, розглядають готовність як складне психологічне утворення, яке включає в себе такі компоненти: мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оціночний [3].

М. Дяченко, О. Леонтьєв, В. Сластьонін вважають, що готовність формується і виявляється в процесі діяльності.

Дослідження проводилися у напрямку вивчення феномена готовності до професійної діяльності.

В. Моляко поняття «готовність до праці» визначає, як складне особистісне утворення, багатокомпонентну систему, сукупність компонентів якої надає особистості змогу виконувати конкретну роботу. Він виділяє професійний, допрофесійний, непрофесійний рівні готовності до праці [7].

В. Борисов вважає, що категорія «готовності» припускає об'єктивний, зовнішній вимір. Автор стверджує, що існує суб'єктивна готовність особистості, яка має внутрішню систему відрахування і має прояв у переживаннях відносно власного «Я», тобто йде мова про суб'єктивне сприймання ступеня самореалізації особистості [1].

А. Линенко готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності розглядає як інтегроване особистісне утворення, що характеризується обраною прогнозованою активністю особистості під час підготовки і введення в діяльність. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності дає можливість упевнено почуватись на місці учителя, швидше адаптуватися до шкільних умов, успішно вирішувати складні завдання навчально-виховної роботи, вивчати особистісні якості та властивості учнів, визначати оптимальні засоби педагогічного впливу, глибоко аналізувати результати своєї діяльності, справлятися з емоційними, фізичними навантаженнями, оптимально будувати стосунки зі школярами [6].

Відповідно готовності до педагогічної праці, А. Линенко конкретизувала її компоненти за такими ознаками:

- емоційно-зацікавлені позитивні ставлення до суб'єкта (учня), об'єкта (педагогічного процесу) та способу діяльності (виховання та навчання);
- знання про структуру особистості, її вікові зміни, цілі та способи педагогічного впливу в процесі її формування та розвитку;
- педагогічні вміння щодо організації та здійснення навчального і виховного впливу на особистість, яка формується;
- прагнення спілкуватися з дітьми, передавати їм свої знання відповідно до змісту і способів досягнення соціально значущих цілей [6].

Описує А. Линенко також критерії оцінки ступеня розвитку готовності до педагогічної діяльності, до яких відносить: емоційне ставлення, яке має бути позитивним, стабільним; механізми саморегуляції, що дають змогу людині мобілізувати свої сили для нейтралізації або ліквідації ступеня негативних впливів, доцільність педагогічних дій; педагогічна, тобто виховна, навчальна та розвивальна доцільність; достатній рівень сформованості педагогічних здібностей (перспективні педагогічні здібності) [6].

Прийнято вважати, що компонентами готовності особистості до діяльності є ставлення до діяльності або настанову (для ситуаційної готовності), мотиви, знання про предмет і способи діяльності, навички та вміння їхнього практичного використання. Тому найчастіше виділяють такі компоненти готовності, як мотиваційний, змістовий і операційний [9].

В. Моляко наголошує, що основними психологічними компонентами готовності до трудової діяльності як стійкої характеристики особи є знання, вміння, навички, мотиви діяльності [7].

Аналіз досліджень проблеми готовності до майбутньої професійної діяльності дозволяє говорити про те, що готовність до того чи іншого виду діяльності є особистісною якістю, інтегральним вираженням всіх підструктур особистості. Готовність має структурну будову і носить багаторівневий характер.

М. Дьяченко, Л. Кандибович відмічають, що готовність включає в себе в стійкій єдності такі компоненти:

- мотиваційний (позитивне ставлення до професії, інтерес до неї та інші достатньо стійкі професійні мотиви);
- орієнтаційний (знання і уявлення про особливості та умови професійної діяльності, її вимоги до особистості);
- операційний (володіння способами і прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, навичками, вміннями, процесами аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та ін.);
- вольовий (самоконтроль, вміння керувати діями, з яких складається виконання трудових обов'язків);
- оцінювальний (самооцінка своєї професійної підготовленості і відповідність процесу вирішення професійних задач оптимальним трудовим зразкам).

Достатня виразність цих компонентів і їх цілісної єдності – показник високого рівня професійної психологічної готовності спеціаліста до праці, його активності, самостійності, творчості [3].

Отже, проаналізувавши всі вищезазначені компоненти і співставивши їх з готовністю до роботи з технічно обдарованими дітьми майбутнього вчителя трудового навчання у процесі вивчення спеціальних дисциплін будемо розглядати як сукупність компонентів, спрямованих на педагогічну діяльність і які проявляються у єдності мотиваційного, наукового, теоретичного, практичного (операційного), рефлексивно-оцінного компонентів.

Постає необхідність виділення критеріїв для оцінки даної готовності.

Критерій (від греч. – засіб для судження) – ознака, за допомогою якої відбувається оцінка, визначення або класифікація будь-чого, вимірник оцінки. У філософському словнику під редакцією М. Розенталя, критерій визначається як вимірник для оцінки будь-чого, засіб перевірки достовірності того чи іншого твердження, гіпотези [11].

Критерій повинен враховувати три параметри: чому, в ім'я чого суб'єкт діє, що він здійснює і як, якими засобами користується і за яких умов, тобто складатися власне із каузального (чому і чого), змістовного або результативного (що) і динамічного (як) показників [4].

Критерії здебільшого виражаються через показники, які спостерігаються та піддаються фіксації результатів.

При визначенні критеріїв, використовувались загальновідомі ознаки або вимоги до їх обґрунтування.

Таким чином, критерії повинні задовольняти наступні вимоги:

- критерії повинні бути об'єктивними, сприяти однозначному оцінюванню ознаки, яка досліджується в незалежності від волі та свідомості суб'єкта;
- критерії повинні відображати динаміку якості, яка вивчається, у часі та культурно-історичному просторі;
- за допомогою критеріїв мають встановлюватись зв'язки між елементами існуючої системи;
- критерії повинні містити істотні ознаки предмета.

Дослідники (В. Галузяк, Л. Гусейнова та ін.) визначають критерії готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності, зупиняються на ступені теоретичної підготовки, сформованості професійно-педагогічних умінь і навичок, мірі творчої спрямованості особистості, адекватності самооцінки [2].

При визначенні критеріїв ефективності підготовки майбутнього учителя трудового навчання до роботи з технічно обдарованими дітьми необхідно звернути увагу на такі вимоги:

- об'єктивність, уміння оцінювати реальне становище об'єкта або процесу на даний момент;
- когнітивність, можливість оволодіння системою професійних знань, умінь, навичок;
- адекватність, свідоме ставлення до діяльності згідно особистісних здібностей і можливостей;
- творчість у роботі, знання спеціальних програм навчання обдарованих учнів.

Виходячи з вище зазначеного, необхідно визначити такі критерії, за допомогою яких можна об'єктивно вивчити стан готовності майбутніх учителів трудового навчання до роботи з технічно обдарованими дітьми.

Для оцінки готовності майбутніх вчителів трудового навчання до роботи з технічно обдарованими дітьми в процесі вивчення спеціальних дисциплін виділимо такі критерії:

- мотиваційний критерій, пропонуємо застосовувати такі показники: інтерес до питань роботи з технічно обдарованими учнями, бажання працювати з технічно обдарованими дітьми;
- змістовий (когнітивний) критерій, пропонуємо застосовувати такі показники: знання про обдарованість, види обдарованостей, індивідуальні особливості, виявлення, діагностику та навчання технічно обдарованих учнів;
- практичний (операційний) критерій, відносимо такі показники: вміння розв'язувати технічні задачі, володіти методиками виявлення та діагностики технічно обдарованих учнів, вміння здійснювати диференціацію та індивідуалізацію їхнього навчання, використовувати новітні технології у роботі з технічно обдарованими учнями;
- рефлексивно-оцінний критерій, пропонуємо застосовувати такі показники: самоаналіз і самооцінка власної діяльності, здібності до саморозвитку, самоосвіти, здібності до виконання самостійної роботи, самооцінка творчого потенціалу.

Висновки. Таким чином, запропоновані критерії та відповідні показники розглядаються нами як ознаки сформованості готовності майбутніх учителів трудового навчання до роботи з технічно обдарованими дітьми.

Література:

1. Борисов В. В. Формування готовності вчителя до дослідницької педагогічної діяльності в умовах поетапної підготовки студентів педагогічного вузу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02 «Теорія та методика трудового навчання» / В. В. Борисов. – К., 1997. – 22[1] с.
2. Гусейнова Л. В. Формування готовності майбутніх вчителів музики до інструментально-виконавської діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики та музичного виховання» / Л. В. Гусейнова. – К., 2005. – 20[1] с.
3. Дьяченко М. И. Психология высшей школы : Учеб. пособие для вузов / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандилович. – Мн. : Изд-во БГУ, 1981. – 383 с.
4. Кондрашова Л.В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності / Л.В. Кондрашова. – К. : Вища школа, 1987. – 53 с.
5. Линенко А. Ф. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності / А. Ф. Линенко // Педагогіка і психологія. – 1995. - №1. - С. 125–132.
6. Линенко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї / А. Ф. Линенко. – О. : ОКФА, 1995, – 80 с.
7. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці / В. О. Моляко. – К. : Знання. – 1989. – 48 с.
8. Оршанський Л. В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання: [монографія] / Л. В. Оршанський. – Дрогобич : Швидко Друк, 2008. – 278 с.
9. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посіб. / О. М. Пехота, В. Д. Будак, А. М. Старева та ін.; за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
10. Теплова О. Ю. Формування готовності до творчої самореалізації майбутнього вчителя музики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики та музичного виховання» / О. Ю. Теплова. – Рівне. – 2001. – 20 с.
11. Философский словарь / под ред. М. М. Розенталя. – М. : Политиздат, 1991. – 64 с.

У статті проведено аналіз психолого-педагогічної літератури щодо компонентів готовності до роботи з технічно обдарованими учнями, критеріїв готовності майбутніх учителів трудового навчання до роботи з технічно обдарованими учнями і запропоновані показники, які характеризують ці критерії.

Ключові слова: обдарованість, технічна обдарованість, учитель трудового навчання, готовність до роботи, критерії готовності до роботи, показники.

В статье проведено анализ психолого-педагогической литературы относительно компонентов готовности к работе с технически одаренными учениками, критериев готовности будущих учителей трудового обучения к работе с технически одаренными учениками и предложены показатели, которые характеризуют эти критерии.

Ключевые слова: одаренность, техническая одаренность, учитель трудового обучения, готовность к работе, критерии готовности к работе, показатели.

This article deals with the analysis of psychological pedagogical literature concerning the components of readiness to work with the technically gifted students, criteria of future Handicrafts teachers' readiness to work with the technically gifted students. The indexes which characterize these criteria are offered.

Keywords: gift, technical gift, indexes Handicrafts teacher, readiness to work, criteria of readiness to work.